

რუსეთის ენერგეტიკული ექსპანსიონიზმი “ჩრდილოეთი ნაკადი 2”-ის მაგალითზე ევროკავშირში

ქრისტინე მაჭარაშვილი,

ასოცირებული პროფესორი,

საქართველოს ეროვნული უნივერსიტეტი სეუ

გოჩა მიქაუტაძე,

სტუდენტი,

თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

აბსტრაქტი

თანამედროვე მსოფლიო დამოკიდებულია ენერგეტიკაზე, რომლის მოხმარება მზარდია, ხოლო რესურსების ათვისება სულ უფრო და უფრო ინტენსიური ხასიათისაა. აღსანიშნავია, რომ ამ შესაძლებლობით შესანიშნავად სარგებლობს იმპერიალისტური რუსეთი, რაც მისი პოლიტიკური გავლენის არეალის გაფართოებასა და განმტკიცებაში გამოიხატება. როგორც ვიცით ყველა სახელმწიფო თავის ეროვნულ-სტრატეგიულ ღირებულებებზე დაყრდნობით აწარმოებს ენერგეტიკულ პოლიტიკას და განსაზღვრავს ეროვნულ მისწრაფებებსა და პრიორიტეტებს. რუსეთს დიდი რაოდენობით ენერგეტიკული რესურსი გააჩნია, რომელსაც იგი საკმაოდ მიზნობრივად იყენებს. კრემლის ექსპანსიონისტური პოლიტიკის მთავარ ინსტრუმენტს, ენერგეტიკული პოლიტიკა წარმოადგენს, რასაც ევროინტეგრაციის წინააღმდეგ მიმართავს და ზრდის საკუთარი ქვეყნის როლს საერთაშორისო ასპარეზზე. მიუხედავად დემოკრატიული დასავლეთის და არადემოკრატიული რუსეთის ფუნდამენტურ რადიკალური განსხვავებებისა, ისინი მაინც ახერხებენ საერთო პრევენციულ-კოოპერაციული ურთიერთობების გამონახვას ენერგეტიკული პოლიტიკის კუთხით. ამის ნათელი მაგალითია რუსეთისა და გერმანიის ენერგოურთიერთობები, რომელიც კომპლექსური და მრავალწლიანია. „ჩრდილოეთის ნაკადი 2“ მსოფლიო მნიშვნელობის პროექტია, რომელიც ცალსახად ზრდის ევროკავშირის ენერგოდამოკიდებულებას რუსეთზე, რაც ბრიუსელის მხარისათვის იმდენად მომგებიანი შეიძლება არ აღმოჩნდეს, რამდენადაც მოსკოვისთვის. პუტინი და მისი მმართველობითი სისტემა თავისი ქვეყნის რესურსებსა და გეოპოლიტიკას „ბინძურად“ იყენებს და ცდილობს ზემოქმედება მოახდინოს მის გარშემო არსებულ პოლიტსივრცეზე, ქვეყნის ეროვნული ინტერესების დიაპაზონზე. ამიტომაც, განვითარებული დასავლეთისთვის რუსეთი აგრესორად და არადემოკრატიულ ქვეყნადაა აღქმული, რომელიც ნეგატიურ პოლიტიკურ ლანდშაფტს ქმნის, როგორც ევროკავშირისათვის, აგრეთვე საერთაშორისო პოლიტიკური არენისთვის. რუსეთის ამგვარ მანევრირებას დადებითად არ აღიქვამენ მსოფლიოს ცალკეული ძლიერი სახელმწიფოები, რადგანაც ეს პროექტი მსოფლიო პოლიტიკის განუყოფელი ნაწილია. ამ მოსაზრებას იზიარებს ამერიკის შეერთებული შტატებიც. აღსანიშნავია, რომ „ჩრდილოეთი ნაკადი 2“, Brexit-ის შემდეგ, გახლავთ პირველი საერთაშორისო დონის პროექტი და იგი ფაქტიურად გვევლინება დინამიკურ ქმედებად, თუ როგორ შეიძლება გაგრძელდეს ევროკავშირისა და რუსეთის ენერგეტიკული ურთიერთობები. ამ ეტაპზე რუსეთისათვის გერმანიის პოლიტიკური ქმედებები უფრო

მომგებიანი და პროდუქტიულია, ვიდრე ევროკავშირისთვის, რადგანაც ამ შემთხვევაში მხარეების ენერგეტიკული სექტორი უფრო მეტად ინტეგრირებული გახდება.¹

საკვანძო სიტყვები: ევროკავშირი, რუსეთი, ჩრდილოეთის ნაკადი 2, ენერგეტიკული პოლიტიკა, გერმანია, ენერგოექსპანსიონიზმი.

შესავალი

21-ე საუკუნემ ნათლად გვაჩვენა, რომ განვითარებული თუ განვითარებადი მსოფლიოს უდიდესი ნაწილი ენერგეტიკაზეა დამოკიდებული. თემა იმთავითვე აქტუალური ხდება, როგორც კი რუსეთისა და გერმანიის ენერგეტიკულ კოოპერაციულ ურთიერთობებს ეხება. ენერგეტიკა ერთ-ერთი ყველაზე მნიშვნელოვანი განვითარებადი და ფუნქციური ხასიათის მატარებელი დარგია თანამედროვე მსოფლიოში, ამიტომაც ყველა სახელმწიფო მიისწრაფის ენერგეტიკული ბაზრების დივერსიფიკაციისაკენ, რათა ქვეყნის ენერგოუსაფრთხოება უფრო მაღალ საფეხურზე აიყვანოს.

მსოფლიოს ერთ-ერთი ძლიერი სახელმწიფო რუსეთი თავისი ეროვნული პოლიტიკის გასატარებლად ენერგეტიკულ სფეროს იყენებს, რომელიც დემოკრატიული მსოფლიოსათვის მიუღებელია და პოლიტიკურ-ეკონომიკური სპექტრის თვალსაზრისით დადებითად არ აღიქმება. პროექტი „ჩრდილოეთის ნაკადი 2“ ერთ-ერთი ყველაზე დიდი გამოვლინებაა რუსეთსა და ევროკავშირს შორის ენერგეტიკული ურთიერთობების გასაღრმავებლად. ისინი ამ პროექტის მეშვეობით მომავალში უფრო ურთიერთდამოკიდებულნი გახდებიან ერთანეთზე, მიუხედავად იმისა, რომ კრემლის სტრატეგიულ პოლიტიკურ პოსტულატს წარმოადგენს გაზარდოს თავისი ენერგეტიკული ექსპორტი ევროკავშირის წევრ ქვეყნებზე. სწორედ ამიტომ ევროკავშირის მხრიდან საჭირო გახდა თანმიმდევრული ანტიპოლიტიკის განხორციელება, რათა რუსეთმა ვერ შეძლოს ენერგოექსპორტის „ბოროტად“ გამოყენება.

თანამედროვე საერთაშორისო პოლიტიკურ ასპარეზზე რუსეთისა და ევროკავშირის ენერგოურთიერთობების კვლევა უმნიშვნელოვანესია, რადგანაც მასზეა დამოკიდებული საერთაშორისო პოლიტიკურ არენაზე სახელმწიფოთაშორის სამომავლო მეგობრული და ეროვნული უსაფრთხოების სისტემის განსაზღვრა. აღნიშნულ პროექტთან დაკავშირებით ლობირებს აზრთა სხვადასხვაობა, რომლებიც ერთმანეთისაგან რადიკალურად განსხვავდება. საზოგადოების ნაწილი მიიჩნევს, რომ გერმანიამ უნდა შეაჩეროს პროექტში მონაწილეობა და ეს გამომდინარეობს რუსეთ-გერმანიას შორის ურთიერთობების ისტორიაში არსებული „პოლიტიკური უნდობლობით“. თუმცა პროექტის მომხრეები თვლიან, რომ „ჩრდილოეთის ნაკადი 2“ უფრო მეტ ეკონომიკურ სარგებელს მოუტანს ქვეყანას, ვიდრე პოლიტიკურ ზიანს.²

კვლევის მიზანია განვსაზღვროთ, რუსეთსა და ევროკავშირს შორის ენერგო პოლიტიკურ-ეკონომიკური ზეგავლენის პერსპექტივები და შედეგები ევროპული მხარისათვის, რადგანაც ენერგეტიკა თანამედროვე მსოფლიოს ერთ-ერთი უმთავრესი დარგია, რომელსაც გეოპოლიტიკური თუ გეოსტრატეგიული მნიშვნელობა ენიჭება საერთაშორისო პოლიტიკურ არენაზე. თემის აქტუალობიდან ჩნდება შემდეგი საკვლევი კითხვები, ესენია:

¹ K.O. Lang, K. Westphal, „Nord Stream 2 – A Political and Economic Contextualisation“, Stiftung Wissenschaft und Politik, 2017 March, Available: https://www.swp-berlin.org/fileadmin/contents/products/research_papers/2017RP03_lng_wep.pdf [უ.გ.17.03.2021].

² R. Korteweg, „Energy as a tool of foreign policy of authoritarian states, in particular Russia“, European Union, 2018 April 27, Available:

[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2018/603868/EXPO_STU\(2018\)603868_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2018/603868/EXPO_STU(2018)603868_EN.pdf) [უ.გ. 17.03.2021].

1-რა ზეგავლენას ახდენს რუსეთის ენერგოპოლიტიკა ევროგაერთიანებაზე? 2-როგორ იყენებს რუსეთი თავისი ქვეყნის ენერგო რესურსს პოლიტიკურ-ეკონომიკური დომინანტობისათვის?

თემაზე მუშაობისას გამოყენებულია კვლევის თვისებრივ-ემპირიული მეთოდოლოგია, კერძოდ შემთხვევის შესწავლის მეთოდი (Case Study), რომელიც ეფუძნება ჩვენს მიერ პოლიტიკურ და ეკონომიკურ კონტექსტში განხილულ პროექტს, „ჩრდილოეთის ნაკადი 2“. საკვლევი საკითხის ყოვლისმომცველობისათვის სიღრმისეულადაა განხილული მეორეული ლიტერატურა, კერძოდ უცხოენოვანი სტატიები და სამეცნიერო ნაშრომები. აღნიშნული კვლევა საშუალებას გვაძლევს წარმოვაჩინოთ რუსეთის ენერგეტიკული ექსპანსიონიზმისათვის დამახასიათებელი მთავარი მექანიზმები და გაკეთდეს პროგნოზი თუ რა გამოწვევების წინაშე შეიძლება აღმოჩნდეს ევროკავშირი. კვლევა ზრდის საზოგადოების ინფორმირებულობას საკითხისადმი, რადგანაც ქართული საზოგადოება განიცდის ამ კუთხით სამეცნიერო მასალის დეფიციტს, რომელიც გარკვეულწილად აზიანებს ქვეყნის ევროინტეგრაციის პროცესს.

1. რუსეთის გეოპოლიტიკური და ენერგოპოლიტიკური სტრატეგიული ზრახვები თანამედროვე პერიოდში

რუსეთის გეოპოლიტიკა კომპლექსური, ხოლო საერთაშორისო ურთიერთობები ტენდენციური ხასიათისაა, რომელიც საუკუნეებთან ერთად რეკონსტრუირებას განიცდის. XX საუკუნის 10-იანი წლებიდან, რაც შვედმა მეცნიერმა და პოლიტიკოსმა, რ. ჩელენმა, პირველად გამოიყენა ტერმინი- გეოპოლიტიკა, რომლის სიღრმისეული ჩაშლა განახორციელა გერმანელმა მეცნიერმა კ. ჰაუსჰოფერმა, იგი ამავე საუკუნის მეორე ნახევრიდან გერმანული ნაციონალიზმის პრაქტიკული ფილოსოფიის ნაწილი გახდა. მიუხედავად მისი ფილოსოფიური და პოლიტიკური ასპექტებისა, რუსეთის შემთხვევაში გეოპოლიტიკა თავისი ექსპანსიური ზრახვების სისრულეში მოყვანის იდეალური საშუალებაა. სახელმწიფოთა შორის საგარეო პოლიტიკის განხორციელების ხერხები საუკუნეებთან ერთად ცვალებადია, ხოლო ერთ-ერთი ესეთი მაგალითი გახლავთ ენერგოექსპანსიონიზმი, რომელსაც კრემლი თავისი ქვეყნის სტრატეგიული მიზნების განსახორციელებლად იყენებს. თუმცა მის წინაშე აღმოჩნდა მეორე უძლიერესი პოლიტიკურ-ეკონომიკური გაერთიანება ევროკავშირი, რომელიც ასევე დიდ დაინტერესებას იჩენს ენერგორესურსებისადმი. ევროკავშირი რუსეთის წინააღმდეგ იყენებს „იძულებით დიპლომატია“-ს, რომლითაც აგრძნობინებს რუსეთს არადომინანტურ მდგომარეობას გეოპოლიტიკურ სპექტრში. რუსეთიც არ აყოვნებს საწინააღმდეგო ქმედებებს, რათა მოიპოვოს მსოფლიოს პოლიტიკურ-ეკონომიკურ ბაზარზე პოსტულატური მდგომარეობა ენერგორესურსებში, რასაც გამოხატულია ენერგორესურსების ფასების დეველვაციით.³

თანამედროვე პერიოდში მისი ეკონომიკური ბრძოლა ექსპანსიისათვის წარმოდგენილია ახალი პროექტის, „ჩრდილოეთის ნაკადი 2“-ის სახით. რუსეთი ცდილობს ქვეყნის ენერგორესურსის გამოყენებით, „მეგობრული ფორმატით“ დაიქვემდებაროს ევროპული სახელმწიფოები, კერძოდ გერმანია. გერმანიის ენერგომომხმარებელთან დაახლოებით 25% გაზზე მიდის, ხოლო გაზის ყველაზე მსხვილი იმპორტიორები არიან რუსეთი, ნორვეგია და ჰოლანდია. რუსეთი გერმანიას 2 მოქმედი გაზსადენით უკავშირდება: „იამალი-ევროპის

³ A. Goldthau, „Assessing Nord Stream 2: regulation, geopolitics & energy security in the EU, Central Eastern Europe & the UK“, EUCERS, 2016 July, Available: <https://www.asktheeu.org/en/request/7115/response/23365/attach/2/Goldthau%20July%202016.pdf> [უ.გ. 17.03.2021].

გაზსადენი“ (32.9 მილიარდი მ³) და „ჩრდილოეთის ნაკადი“ (55 მილიარდი მ³).⁴ „ჩრდილოეთი ნაკადი 2“-ის ამოქმედების შემდგომ რუსეთიდან გერმანიაში გაზის პირდაპირი ექსპორტირება ერთიორად გაიზრდება, რითაც გერმანიას აღარ მოუწევს სატრანზიტო ქვეყნებზე გარკვეული სახის სარგებლის გაცემა, რაც მნიშვნელოვანწილად შეამცირებს გასავალს. ნაკადი 2-ის გამტარუნარიანობა, ნაკადი 1-ის მსგავსი იქნება (55 მილიარდი მ³).⁵ აგრეთვე აღსანიშნავია, რომ ევროპაში იმპორტირებული გაზის დაახლოებით 40% რუსეთისგანაა წამოსული. რუსეთის მიზანმიმართული სტრატეგიული ზრახვებია გერმანიისა და შემდგომში ევროპის ენერგოდამოკიდებულების ზრდა და „იამალი-ევროპის“ გაზსადენისათვის ნაკლებად ფუნქციონირებადი სტატუსის მინიჭება. თუ ის ამას შეძლებს შესაძლებელია მსგავს პოლიტ-ეკონომიკურ იაფფასიან მახეში აღმოჩნდნენ ევროკავშირის სხვა სახელმწიფოებიც, მაგალითად როგორებიცაა ვიშეგრადის ქვეყნები.⁶ განხორციელების შემთხვევაში შეიძლება ითქვას, რომ ევროკავშირი ამ სტრატეგიულ ბრძოლას რუსეთთან წააგებს. თუ „ჩრდილოეთის ნაკად 2“-ს პოლიტიკურ ერთეულად განვიხილავთ, რუსეთის ექსპანსიური ზრახვები უფრო ნათლად წარმოჩინდება, რის თეორიულ მტკიცებულებასაც ამ შემთხვევაში წარმოადგენს რატველის მიერ ჩამოყალიბებული ექსპანსიის 7 კანონიდან ერთ-ერთი, რომელიცაა „სახელმწიფო ფართოვდება მცირე მნიშვნელობის პოლიტიკური ერთეულების შთანთქმით“.⁸ ეკონომიკური პროექტი „ჩრდილოეთის ნაკადი 2“-ის იდეა ენერგოექსპანსიის შესანიშნავი საშუალებაა, რომელიც მმართველ წრეებში 2018 წელს გაჩნდა.⁹ ამ პროექტის დომინანტი ქვეყნები არიან რუსეთი და გერმანია. „ჩრდილოეთის ნაკადი 2“-ის სიგრძე მსგავსად „ჩრდილოეთის ნაკადისა“ 1230 კილომეტრია და მისი მეშვეობით რუსეთიდან პირდაპირ უწყვეტად მიეწოდება ექსპორტზე გაზი გერმანიას, ბალტიის ზღვის საშუალებით. გაზსადენების კონსტრუქცია და მარშრუტი იდენტურია და სწორედ ამიტომ „ტყუპ გაზსადენს“-აც უწოდებენ. წყალქვეშა გაზსადენი რუსეთის აღმოსავლეთიდან, ბალტიის ზღვის გასწვრივ, შვედეთის, ფინეთისა და დანიის წყლების გავლით გერმანიის სანაპიროს უერთდება. პროექტისათვის საჭირო მასალების, წარმოება 2016 წელს გერმანიაში დაიწყო, ხოლო მოგვიანებით 2018 წლის სექტემბერში პირველად განხორციელდა მათი კონსტრუქციაში ეტაპობრივი მოყვანა. აღსანიშნავია, რომ „ჩრდილოეთის ნაკადი 2“-ის მშენებლობა დასრულებული არაა და კვლავაც გრძელდება. პროექტი შეფასებულია 11 მილიარდ დოლარად, რომლის 50 %-საც რუსული კომპანია „გაზპრომი“ იხდის და იგი ერთადერთი აქციონერია, ხოლო პროექტის 50 % ფინანსდება ევროპული კომპანიებისაგან, ესენია: „Wintershall“ და „Uniper“ (გერმანული), „Royal Dutch Shell“ (ჰოლანდია), „Engie“ (საფრანგეთი) და „OMV“ (ავსტრია). როგორც ვხედავთ, თავის მხრივ დაინტერესებულ სახელმწიფოებს წარმოადგენს რუსეთი და გერმანია, ხოლო დაპირისპირებული მხარეა ევროგაერთიანების სახელმწიფოთა ნაწილი და ამერიკის შეერთებული შტატები, ისინი ევროკავშირის ენერგოურთიერთობების რუსეთთან გაღრმავების ეწინააღმდეგებიან, რაც

⁴ ი. ვეტენგელი, „Germany’s energy consumption and power mix in charts“, *CLEW*, 2020 წლის 21 დეკემბერი, ხელმისაწვდომია აქ: <https://www.cleanenergywire.org/factsheets/germanys-energy-consumption-and-power-mix-charts> [უ. გ. 17.03.2021].

⁵ „GAZPROM“ Official Web Page, „Germany-The biggest foreign buyer of Russian gas“, GAZPROM, Available: <https://www.gazprom.com/projects/germany/> [უ. გ. 17.03.2021].

⁶ იხ სქოლიო 4.

⁷ J. Wettengel, „Gas pipeline Nord Stream 2 links Germany to Russia, but splits Europe“, *CLEW*, 2021 February 19, Available: <https://www.cleanenergywire.org/factsheets/gas-pipeline-nord-stream-2-links-germany-russia-splits-europe> [უ. გ. 17.03.2021].

⁸ ნ. ჩიტაძე, „გეოპოლიტიკა“, უნივერსალის გამოცემა, 2011. გვ. 113.

⁹ „GAZPROM“-ის ოფიციალური ვებ-გვერდი, „Germany-The biggest foreign buyer of Russian gas“, GAZPROM, ხელმისაწვდომია აქ: <https://www.gazprom.com/projects/germany/> [უ. გ. 17.03.2021].

ახსნება იმით, რომ მათი თვალსაწიერით გარდაული გახდება რუსეთის ენერგოპოსტულატური მდგომარეობის ზრდა საერთაშორისო პოლიტიკურ არენაზე.¹⁰

2. როგორ იყენებს რუსეთი ენერგეტიკულ რესურსს პოლიტიკური დომინანტობისათვის

რუსეთის გეოპოლიტიკური და სტრატეგიული მდებარეობის მნიშვნელობა ენერგორესურსებით მდიდარი ტერიტორიაა და იმპერიალისტური მისწრაფებების მოცემულობა, რომელიც საგარეო პოლიტიკის ფორმირებაზე ისახება. რუსეთი მსოფლიო პოლიტიკურ არენაზე ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი სუბიექტია, რომელიც მარეგულირებელი სახელწიფოს როლს თამაშობს, ამიტომაც ისეთ უძლიერეს სახელმწიფოებს, როგორცაა გერმანია, საფრანგეთი, ინგლისი საუკუნეების განმავლობაში უწევდათ პოლიტიკურ-ეკონომიკურ დათმობებზე წასვლა, რომლის მრავალი ფაქტიც გაგვაჩნია მსოფლიო ისტორიის ფურცლებზე. საბოლოოდ კი ერთი შეხედვით ანგარიშგასაწევი რუსეთის ძალა შეღავათების ამ ფორმატით ინარჩუნებს პრესტიჟის იერარქიაში დომინანტურ მდგომარეობას. და მაინც, როგორია თანამედროვე პერიოდში რუსეთის პოლიტიკურ-ეკონომიკური და გეოსტრატეგიული მნიშვნელობა? ისევ გააჩნია უწინდელი სიძლიერე თუ კარგავს მის ხელში არსებულ სადავეებს? ეს არის ქვეყანა, რომელიც ყოველთვის შეძლებს თავისი სტრატეგიული დომინანტობის შენარჩუნებას, რადგანაც მიმართავს ექსპანსიური, დიპლომატიური თუ სამხედრო ქმედებების ნებისმიერ ფორმატს იმ სახელმწიფოებისა თუ ორგანიზაციების წინააღმდეგ, რომელიც მას გადაელობება პოლიტიკურ ასპარეზზე. რუსეთი ერთ-ერთ ასეთ მოწინააღმდეგედ ევროკავშირს აღიქვამს და თანამედროვე პერიოდში მის მორიგ იდეოლოგიას წარმოადგენს შეიტანოს გაერთიანებაში პოლიტიკურ-ეკონომიკური დისბალანსი იმ ენერგორესურსით, რომელსაც იგი გეოსტრატეგიულ ეკონომიკაში მანიპულაციის საშუალებად იყენებს. ეს არცთუ ისე ადვილად განსახორციელებელი პოლიტიკური გზაა, რადგანაც ევროკავშირს მხარს უჭერს მსოფლიოს უძლიერესი სახელმწიფო, ამერიკის შეერთებული შტატები. ამ ქვეყნის პოლიტიკური დამოკიდებულება „ჩრდილოეთის ნაკადი 2“-ის კონსტრუქტორისა და რუსეთის ფედერაციის წინააღმდეგ დაკისრებულ სანქციებშიც ნათლადაა გამოხატული, რადგანაც პროექტი „ჩრდილოეთის ნაკადი 2“ ენერგეტიკული ექსპანსიის პოლიტიკის ერთ-ერთი უდიდესი ნიშია.¹¹ გერმანიის სწრაფვა ქვეყნის ეროვნული ინტერესების გამოვლინებაა, ის იძულებულია მიიღოს რუსეთის ფედერაციიდან „იაფფისიანი გაზი“ მიუხედავად ამ ქვეყანასთან ენერგეტიკულ ურთიერთობებში „მწარე“ გამოცდილებებისა. იგულისხმება გაზის მიწოდების შეწყვეტის ფაქტები, რომლებიდანაც გამორჩეულია 2009 წელს, ზამთრის პერიოდში, უკრაინისათვის გაზის მიწოდების შეწყვეტა, რამაც 13 დღიანი ენერგოკოლაფსი გამოიწვია ევროკავშირის 16 წევრი სახელმწიფოსათვის.¹² კრემლის მხრიდან დაბალ ფასად მიწოდებული გაზი ევროპისათვის მისაღებია, რაც რუსეთის ეკონომ-ენერგო პოსტულატურ მდგომარეობას და მის ბერკეტებს კიდევ უფრო გაამყარებს საერთაშორისო არენაზე. წარმატების შემთხვევაში, რუსეთი ყოველგვარი სამხედრო დაპირისპირების გარეშე, თავისი ქვეყნის

¹⁰ A. Alania, „German-Russian Relations Examination on Case Study of “Nord Stream 2” Project”, Journal of Young Researchers, 2017 July, Available: <http://jyr.tsu.ge/index.php/Hoome/ebaut/ge/2/5> [უ.გ. 17.03.2021].

¹¹ D. Elijah, „TOPIC PAGE: Nord Stream 2“, ICIS, 2021 March 5, <https://www.icis.com/explore/resources/news/2020/11/20/10463483/topic-page-nord-stream-2#:~:text=Nord%20Stream%20to%20launch,Angela%20Merkel%20on%2011%20January> [უ.გ. 17.03.2021].

¹² “NBC News”-ის ოფიციალური ვებ-გვერდი, „Europeans shiver as Russia cuts gas shipments”, NBC News, 2009 წლის 6 იანვარი, ხელმისაწვდომია აქ: <https://www.nbcnews.com/id/wbna28515983> [უ.გ. 17.03.2021].

ენერგორესურსითა და „კომერციული დიპლომატიით“ შეძლებს დაიბრუნოს ზესტატუსი, რომლითაც გააძლიერებს ექსპანსიური მისწრაფებების რეალიზაციის პროცესს.¹³

დასკვნა

თანამედროვე მსოფლიოში ენერგორესურსის მნიშვნელობა უმაღლეს ნიშნულზეა. განვითარებული და განვითარებადი ქვეყნები ცდილობენ ენერგეტიკული ბაზრების დივერსიფიკაციას და გამონაკლისი არც გერმანიაა. შემთხვევა საინტერესო იმითაა, რომ გერმანია ენერგოთანამშრომლობას აღრმავებს კრემლთან, რომელიც ისტორიულად რამოდენიმეჯერ მისი მოსისხლე მტერი იყო. რუსეთის პოლიტიკური ზრახვები მსოფლიოსათვის ცნობადია, რაც გამოიხატება მის საგარეო პოლიტიკაში. „ჩრდილოეთის ნაკადი 2“-ი რუსეთის მხრიდან რეალური გამოვლინებაა საკუთარი ქვეყნის ენერგორესურსის მიზნობრივად პოლიტიზირების, რათა უფრო მეტად დამოკიდებული გახადოს მასზე ევროპა. თავის მხრივ ამ პროცესს შესანიშნავად აღიქვამენ ამერიკის შეერთებული შტატები და ევროგაერთიანების გარკვეული სახელმწიფოები, რომლებიც თავიანთ დამოკიდებულებას პოლიტიკურ-ეკონომიკურ სანქციებში გამოხატავენ. მიუხედავად ყველაფრისა რუსეთი ახერხებს გარკვეული „სიკეთებით“ მოხიბლოს ევროკავშირის ისეთი მამოძრავებელი უდიდესი სახელმწიფოები, როგორცაა გერმანია და საფრანგეთი. „ჩრდილოეთის ნაკადი 2“ ცალსახად ზრდის რუსეთის გავლენის მასშტაბს ევროკავშირზე, რაც გარკვეული კუთხით საფრთხეს უქმნის დემოკრატიული მსოფლიოს სტაბილურობას. ამიტომაც უნდა გამოინახოს ეკონომიკური თანამშრომლობის ისეთი ფორმები, რომლებიც არ იქნება ტენდენციური და ზიანს ვერ მიაყენებს ევროპულ ინტეგრაციას. მნიშვნელოვანია ევროკავშირმა და ცალკეულმა სახელმწიფოებმა გაითვალისწინონ პარტნიორი ქვეყნების საგარეო პოლიტიკური კურსი, პრაქტიკა, მათი ზრახვები და მისწრაფებები.

¹³ იქვე.

ბიბლიოგრაფია

1. კაი-ოლაფ ლანგი, კირსტენ ვესტფალი, „Nord Stream 2 – A Political and Economic Contextualisation“, Stiftung Wissenschaft und Politik, 2017 წლის მარტი, ხელმისაწვდომია აქ: https://www.swp-berlin.org/fileadmin/contents/products/research_papers/2017RP03_lng_wep.pdf [უკანასკნელად გადამოწმდა 17.03.2021];
2. რემ კორტევეგი, „Energy as a tool of foreign policy of authoritarian states, in particular Russia“, *European Union*, 2018 წლის 27 აპრილი, ხელმისაწვდომია აქ: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2018/603868/EXPO_STU\(2018\)603868_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2018/603868/EXPO_STU(2018)603868_EN.pdf) [უკანასკნელად გადამოწმდა 17.03. 2021];
3. დაიანე ელაია, „TOPIC PAGE: Nord Stream 2“, *ICIS*, 2021 წლის 5 მარტი, ხელმისაწვდომია აქ: <https://www.icis.com/explore/resources/news/2020/11/20/10463483/topic-page-nord-stream-2#:~:text=Nord%20Stream%20to%20launch,Angela%20Merkel%20on%2011%20January> [უკანასკნელად გადამოწმდა 17.03.2021];
4. იულიან ვეტენგელი, „Gas pipeline Nord Stream 2 links Germany to Russia, but splits Europe“, *CLEW*, 2021 წლის 19 თებერვალი, ხელმისაწვდომია აქ: <https://www.cleanenergywire.org/factsheets/gas-pipeline-nord-stream-2-links-germany-russia-splits-europe> [უკანასკნელად გადამოწმდა 17.03.2021];
5. ანა ალანია, „გერმანულ-რუსული ურთიერთობების განხილვა „ჩრდილოეთის ნაკადი 2-ის“ პროექტის შესწავლის საფუძველზე“, ახალგაზრდა მკვლევართა ჟურნალი, 2017 წლის ივლისი, ხელმისაწვდომია აქ: <http://jyr.tsu.ge/index.php/Hoome/ebaut/ge/2/5> [უკანასკნელად გადამოწმდა 17.03.2021];
6. „GAZPROM“-ის ოფიციალური ვებ-გვერდი, „Germany-The biggest foreign buyer of Russian gas“, GAZPROM, ხელმისაწვდომია აქ: <https://www.gazprom.com/projects/germany/> [უკანასკნელად გადამოწმდა 17.03.2021];
7. იულიან ვეტენგელი, „Germany’s energy consumption and power mix in charts“, *CLEW*, 2020 წლის 21 დეკემბერი, ხელმისაწვდომია აქ: <https://www.cleanenergywire.org/factsheets/germanys-energy-consumption-and-power-mix-charts> [უკანასკნელად გადამოწმდა 17.03.2021];
8. ანდრეას გოლდთაუ, „Assessing Nord Stream 2: regulation, geopolitics & energy security in the EU, Central Eastern Europe & the UK“, *EUCERS*, 2016 წლის ივლისი, ხელმისაწვდომია აქ: <https://www.asktheeu.org/en/request/7115/response/23365/attach/2/Goldthau%20July%202016.pdf> [უკანასკნელად გადამოწმდა 17.03.2021];
9. “NBC News”-ის ოფიციალური ვებ-გვერდი, „Europeans shiver as Russia cuts gas shipments“, *NBC News*, 2009 წლის 6 იანვარი, ხელმისაწვდომია აქ: <https://www.nbcnews.com/id/wbna28515983> [უკანასკნელად გადამოწმდა 17.03.2021];
10. ნიკა ჩიტაძე, „გეოპოლიტიკა“, უნივერსალის გამოცემა, 2011.